

Academisering en praktijkonderzoek

Opleiden in de school. Stichting Catent en Katholieke Pabo Zwolle KPZ

Het doel van 'Opleiden in de School', het samenwerkingsverband van KPZ en Catent, is om door onderzoek en gerichte stages in de scholen het onderwijs op de scholen te verbeteren. Scholen verbinden zich voor drie jaar aan hetzelfde onderzoeksdomein.

Stichting Catent telt 34 scholen voor basisonderwijs en twee voor speciaal basisonderwijs. Alle scholen zijn werkplekopleidingsscholen, wat betekent dat studenten van KPZ hier stage lopen. Op zestien van deze scholen draait een stageleergroep. Een stageleergroep bestaat uit vier studenten die onder leiding van opleiders werken in de school. Van deze zestien scholen zijn er acht academische opleidingsschool. De studenten die hier stage lopen, voeren daarnaast ook onderzoek uit.

Stageleergroepen

'Opleiden in de school' begint bij Catent. Dit bestuur start in 2006 met de 'academische school'. Daaronder verstaat Catent dan een vooruitstrevende school die zich wil toelagen op het verdiepen van het taalonderwijs of op een innovatief onderwijsconcept. Op de scholen die 'academische school' zijn geworden, ontstaat het idee om stageleergroepen op te richten, begeleid door speciaal daarvoor opgeleide begeleiders. "Het is echt een beweging van onderop", zegt Ciska Doeleman, projectleider vanuit Catent voor Opleidingsscholen en Academische opleidingsscholen. "De huidige academische opleidingsscholen van Catent, waar nu onderzoek plaatsvindt in onderzoeksgroepen, zijn geselecteerd uit de groep die in 2006 zijn begonnen. De groepen die nu een stageleergroep hebben, zijn later begonnen. De scholen ontwikkelen zich niet allemaal even snel."

Onderzoeksgroepen

Op acht scholen van Catent vormen de studenten en de begeleider een onderzoeksgroep. In de onderzoeksgroepen participeren naast studenten ook zittende leraren. Het onderzoek dat in de scholen wordt uitgevoerd, is van de scholen zelf: de vraag komt voort uit de ontwikkeling van de school. Er kan op verschillende domeinen onderzoek worden uitgevoerd. Doeleman: "De school kiest het domein en gebruikt het onderzoek om zich te profileren. Momenteel zijn de belangrijkste onderzoeksthema's taalonderwijs en vernieuwende onderwijs-concepten. De student kan op een van de thema's solliciteren."

Begeleiders

Catent hecht veel waarde aan goede begeleiding van de studenten en de groepen. KPZ verzorgt cursussen en scholing voor de begeleiders, opleiders, mentoren en coördinatoren die betrokken zijn bij de opleidingsscholen en bij de academische opleidingsscholen. Edith ten Berge (projectleider Opleiden in de school voor de KPZ): "Het zijn behoorlijk intensieve opleidingen, sommigen duren drie jaar. De scholing heeft nog geen civiel effect, maar daar zijn we wel mee bezig. Dat is nog een behoorlijk traject." Er zijn verschillende begeleiders en zij hebben verschillende taken.

- *De mentor* begeleidt en beoordeelt de student.
- *De BOA – Begeleider op Afstand* – begeleidt de vierdejaars student vanuit de pabo.

- *De Opleider in de school (OIS)* begeleidt de stageleergroep en een vierdejaarsstudent in de school. Ciska Doelemen: “De stageleergroepen zijn kwetsbaar. Als de Opleider in de School wegvalt, kan ook de stageleergroep omvallen. We zien daarom dat er binnen de scholen vaak een ‘schaduwopleider’ wordt aangesteld.” De functie OIS kan een LB-functie zijn. Het kan ook een taak zijn van de intern begeleider.
- *Een Onderzoekskoördinator (OZCO)* begeleidt de vierdejaarsstudent bij ontwerpgericht praktijkonderzoek en stuurt de onderzoeksgroep van de school aan.
- De *Directeur AOS (Academische Opleidingschool)* is als schoolleider verantwoordelijk voor de organisatorische inhoud, de visie en het profiel ‘academische opleidingschool’.
- De *Rayondocent* begeleidt studenten bij het functioneren in de stage en de stageleergroep
- De *Onderzoeks- en procesbegeleidende rayondocent* begeleidt vierdejaars AOS-studenten en academische opleidingscholen bij het proces en doen van onderzoek.

Ontwerpgericht onderzoek

KPZ voert ‘ontwerpgericht onderzoek’ uit. Ietje Pauw, lector Reflectie en Rethorica bij KPZ: “Dat is een bepaald type onderzoek waarbij de verbetering van het onderwijs leidend is. We vragen ons altijd af hoe we het kind verder kunnen helpen.” De academische basisscholen verbinden zich om drie jaar onderzoek binnen hetzelfde domein uit te voeren. “Niet het ene jaar lezen en het volgende jaar rekenen”, zegt Pauw. “Wat wel kan, is vervolgonderzoek. Bijvoorbeeld: de school doet onderzoek naar zelfsturing bij begrijpend lezen. Daaruit blijkt dat modeling belangrijk is. Dat kan dan het onderwerp worden voor het jaar daarop. Daaruit komt naar voren dat er meer woordenschatonderwijs nodig is. Dat is dan het onderzoeksonderwerp voor het jaar daarna.”

Schoolontwikkeling

Er moet altijd een duidelijke relatie zijn tussen de schoolontwikkelingsvraag en de onderzoeksvraag. Maandelijks vindt er een rapportage plaats naar het schoolteam over de voortgang van het onderzoek. De onderzoekskoördinator heeft als leider van het onderzoeksteam een belangrijke rol. Ietje Pauw: “De onderzoekskoördinator zorgt ervoor dat er iets verandert, dat het onderzoek ook werkelijk zijn weg vindt in de school. Een onderzoekende houding is belangrijk, maar uiteindelijk gaat het om de inhoud van het onderzoek en de verandering in de school. Bij het onderzoek naar begrijpend lezen gaat het er uiteindelijk om, dat er op de school een leesklimaat komt.”

Kwaliteitsstandaarden

Opleiden in de school kan kwetsbaar zijn. Wanneer een begeleider van een stageleergroep een andere baan krijgt, kan het gebeuren dat de stageleergroep uiteen valt. Daarom is het belangrijk om het traject te borgen. Henk Swart, lid van het managementteam van KPZ en lid van het SAC (Sector Advies College Hoger Pedagogisch Onderwijs) heeft met dit doel een Kwaliteitsstandaard ontwikkeld. De Kwaliteitsstandaard beschrijft de structuur en de kwaliteit van een samenwerkingsverband Opleiden in de school. Er moet bijvoorbeeld een duurzame en stabiele infrastructuur zijn ingericht. Dit betekent dat er bindende en blijvende afspraken zijn vastgelegd tussen het schoolbestuur, de school en de lerarenopleiding over zaken als de begeleiding, de deelnemers, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden en de facilitering.

Ook moet er sprake zijn van onderwijskundig leiderschap bij de schoolleider, de begeleiders moeten zijn geschoold en het onderzoek dat in het verband wordt uitgevoerd, moet het juiste niveau hebben. “Het gaat er niet alleen om dat leraren beter worden”, zegt Swart, “we kijken ook naar de schoolontwikkeling.”

Kennisontwikkeling

Naast Catent zal KPZ met nog twee besturen samenwerkingsverbanden oprichten. Dit betekent dat er straks drie samenwerkingsverbanden Opleiden in de school vanuit KPZ bestaan. De bedoeling is dat deze verbanden onderling kennis gaan delen, waardoor er contextoverstijgende kennisontwikkeling ontstaat op verschillende domeinen.

Contact

Katholieke Pabo Zwolle
Ten Oeverstraat 68
8012 EW Zwolle

Ciska Doeleman, c.doeleman@catent.nl

Edith ten Berge, e.berge@kpz.nl

Ietje Pauw, i.pauw@kpz.nl

Henk Swart, h.swart@kpz.nl